

Economen top-30

Voor de achtste maal publiceerde *ESB* een hitparade van Nederlandse economen, gebaseerd op citatietellingen¹. Jaarlijks zorgt deze publikatie, met de concurrerende lijsten van *Quod Novum* en *Intermediair*, voor enige opwinding en vertier. Een nuttige functie, vooral in de donkere dagen voor kerstmis. Het geheel heeft blijkbaar ook een schaduwzijde. Zo wordt het recente overzicht ingeleid met onder meer de volgende zin: "Dat dit ook dit jaar wel weer tot teleurstellingen en geknakte reputaties zal leiden is onvermijdelijk, maar geen reden om het uitblijven dan wel teloorgaan van wetenschappelijke faam te verzwijgen".

Maar dit jaar valt er niet alleen een individuele reputatie te verdienen of te verliezen. Aan het eind van het artikel wordt ook "de geografische spreiding van de Nederlandse economen topelite" bezien. Daarbij wordt het land ingedeeld naar Rotterdam, Amsterdam en de provincie. De conclusie is dat Rotterdam "zijn reputatie van meest vooraanstaande economiestad van Nederland" weet waar te maken. Een conclusie die de pers zo hier en daar heeft overgenomen.

Hier is iets merkwaardigs aan de hand. Als men van een bepaalde stad of streek de kwaliteit van de medische voorzieningen of opleidingen zou willen vaststellen, zou men dan alleen de absolute aantallen Nederlandse specialisten, die hier te lande geboren en getogen zijn, en die niet-klinische vakken beoefenen, meetellen? Aangenomen dat het retorische karakter van deze vraag duidelijk is, moet worden geconstateerd dat een dergelijke werkwijze wel tot deze *ESB*-uitspraak heeft geleid. Immers, opgenomen worden alleen:

- algemeen economen²;
- van Nederlandse afstamming;
- en hier te lande werkzaam.

Door deze werkwijze wordt bij voorbeeld een collega als Hofstede, die op de *Quod Novum*-citatielijst zelfs Tinbergens eerste plaats bedreigt, buiten beschouwing gelaten. Blijkens uitspraken van M. Langman gebeurt dit omdat een 'socioloog' als Hofstede niet op deze lijst van elite-economen thuishoort. *Quod Novum* repliceerde terecht dat ook Tinbergen en Bomhoff geen economie studeerden. Relevanter lijkt dus het criterium of hun werkzaamheden een voldoende 'economische' aard hebben. Als hun aanstelling aan een economische faculteit daarvoor

geen afdoende maatstaf wordt geacht, zou uitgegaan kunnen worden van de vakken die opgenomen zijn in de z.g. 'rompfaculteit economie' (volgens het discipline-advies Economie). Aangezien Hofstede's vak organisatiekunde in dat advies tot de 'volbloed' economische vakken wordt gerekend, valt niet in te zien waarom *ESB* hier een stringenter criterium meent aan te moeten leggen. *ESB*-redacteuren zullen toch ook geen anesthesist of psychiater aan hun ziekbed weigeren, omdat zij dat een onvoldoende medisch vak vinden³?

Voorts worden buitenlanders die Nederlands ingezetene zijn en bij voorbeeld aan Nederlandse faculteiten werken, bij de telling uitgesloten. Collega's als Maddison, Paelinck, Palm, Soete en Viaene mogen dus blijkbaar niet alleen zelf niet meedingen, maar mogen ook hun steentje niet bijdragen aan de competitie om 'de meest vooraanstaande economiestad van Nederland'. Ik hoop voor de *ESB*-redactie dat de liberalisering van de medische arbeidsmarkt in het Europa van 1992 niet leidt tot een ernstig verval van de medische voorzieningen te Rotterdam door de aanstelling van (nog) meer buitenlandse artsen!

En tot slot worden Nederlandse economen die werkzaam zijn in het buitenland uitgesloten. Als het gaat om de verkiezing van de 'meest vooraanstaande economiestad van Nederland' is dat begrijpelijk (hoewel de opleiding van economen als Theil en Houthakker toch ook mee zou mogen tellen?). Maar om ze individueel uit te sluiten van de Nederlandse economen top-30? Bij vaderlandse euforie over Nobelprijzen voor Nederlanders als de natuurkundige Van der Meer wordt hun werkzaamheid in het buitenland meestal niet als een bezwaar gezien.

Wat voor een beleid zou nu een stad moeten voeren om van Rotterdam het felbegeerde *ESB*-predikaat 'meest vooraanstaande economiestad van Nederland' over te kunnen nemen? Men zou allereerst, de voorkeur voor bedrijfs-econo-

1. A.J. Wolters, De Nederlandse economen top-30, *ESB*, 14 december 1988.

2. Alleen zeer nauw aan algemene economie verwante onderdelen van de bedrijfs-economie komen eventueel in aanmerking. Welke dat zijn, wordt niet gespecificeerd.

3. Bedenklijk is ook, dat op deze manier het vakgebied tot een gesloten systeem wordt gemaakt. Belangrijke vernieuwingen zijn vaak van buitenstaanders gekomen; Tinbergens invloed is hier een goed voorbeeld van.

mie van 80 à 90% van de studenten negerend, alleen algemeen-economen moeten aanstellen. Voorts moet men uitsluitend Nederlanders werven; 'internationalisering van het onderwijs' kunnen we toch zelf het best? Men moet ze concentreren in die ene stad in Nederland (de massificatie van het hoger onderwijs in de economie is immers een zegen). En vernieuwingen in de economiebeoefening door samenwerking met andere disciplines moet ter plaatse niet worden bevorderd.

Wellicht is de lezer inmiddels ook verwonderd over de *ESB*-werkwijze. Zoals bekend, is de verwondering een vruchtbare voedingsbodem voor de wetenschap. Vooral de positieve economen onder ons gaan dan op zoek naar verklaringen van waargenomen gedrag. Dat zij daarbij soms tot 'negatieve' (i.c. weinig vleierende) conclusies voor de actoren in kwestie komen wordt doorgaans niet als een bezwaar gevoeld. Geheel in lijn met deze hooggevaardeerde traditie zouden we kunnen zoeken naar een mogelijke verklaring voor deze merkwaardig stringente criteria van *ESB*. Het volgende biedt een aanzet.

Reputaties kunnen economische waarde hebben voor individuen en organisaties. Zij kunnen worden beschermd door toetredingsbelemmeringen op te werpen voor potentiële concurrenten. Of reputaties bestaan en welke subjectieve waarde ze hebben, wordt veelal bepaald door vergelijking met een daarvoor in aanmerking komende referentiegroep (zo leert ons het bijvak economische sociologie). Een groep heeft eerder de kans als referentiegroep te worden uitgekozen naarmate zij zich 'dichter bij' de waarnemer bevindt.

Deze aanzet tot een positieve theorie van de *ESB*-citatie biedt vele mogelijkheden voor verdere hypothesevorming en toetsing. Ik neem aan dat de geïnteresseerde lezer dat zonder veel moeite zal inzien. Of, en zo ja welke reputaties dan zullen knakken in dit onderzoek, zal moeten worden afgewacht⁴.

H. Schreuder

De auteur is hoogleraar Bedrijfseconomie aan de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Limburg.

Naschrift

Bij het toerekenen van individuele prestaties aan een groter geheel moeten wel eens arbitraire beslissingen genomen worden. Verwonderlijk is het dan ook

4. Eén kenmerk van een goede theorie is dat ook het reflexief gebruik mogelijk is. Het is derhalve wellicht wenselijk te beklemtonen dat de auteur zelf ook (of juist) bij ruimere criteria geen kans maakt op de *ESB*-top-30!

niet dat het analyseren van de geografische spreiding van de Nederlandse economie-topelitte niet op een ieders instemming kan rekenen. Het is echter plezierig dat prof. Schreuder ondanks zijn kritiek op de methode van onderzoek het op de bestreden wijze verkregen predikaat 'meest vooraanstaande economenstad van Nederland' toch als felbegeerd kwalificeert. Over de spelregels valt te twisten, maar het resultaat telt kennelijk toch.

De schare algemeen economen zal binnen enkele jaren een bedreigde diersoort worden als de recente massale voorkeur voor bedrijfseconomie bij economiestudenten zich voortzet. Hoewel dit een zorgwekkende ontwikkeling is, mag dit nog geen reden zijn voor het verzuimen van de definitie om zodoende het aantal soortgenoten op peil te houden. Inter- en multidisciplinaire terreinen als culturele organisatiekunde vormen ongetwijfeld een verrijking van de economische wetenschap, maar dat is nog geen aanleiding om de beoefenaars daarvan gelijk te stellen aan economen die op meer traditionele terreinen actief zijn. Tinbergen en Bomhoff mogen dan geen economie gestudeerd hebben, hun in wetenschappelijke kringen geciteerde publikaties bevinden zich zonder meer op het terrein van de economie.

Aangezien het om een Nederlandse economen top-30 gaat, lijkt het mij nauwelijks nodig te verdedigen dat buitenlanders niet worden opgenomen. Aan het Nederlands kampioenschap wielrennen kunnen toch ook geen in Nederland wonende Belgen meedoen? Toelaten van in het buitenland werkzame Nederlanders kan tot concurrentievervalsing leiden aangezien in de VS werkzame economen lagere toegangsbarrières hebben tot gerenommeerde tijdschriften, en daar moeten de citaten ten slotte vandaan komen.

De medische wereld biedt inderdaad aardig vergelijkingsmateriaal voor de beoefenaars van economie. In beide disciplines gaat een hoog niveau van theoretische kennis gepaard met een gebrek aan overeenstemming hoe deze inzichten in praktijk gebracht moeten worden. De grote verdeeldheid onder economen over de beleidsimplicaties van economische theorie is teleurstellend, maar de adviezen van doktoren kunnen patiënten evenmin tot tevredenheid stemmen blijken een recent artikel in *The Economist*¹. Relatief ver voortgeschreden internationalisatie op dit segment van de arbeidsmarkt heeft dat blijkbaar niet kunnen voorkomen.

Het selecteren van een elite staat of valt met de criteria die hiervoor aangelegd worden. Worden deze te weinig stringente toegepast dan vervaagt het onderscheidend karakter van de geselecteerde groep. Naarmate de groep selecter is, wordt het aantrekkelijker om erbij te horen. Het selecteren van een elite op grond

van reputaties kan tot onjuiste uitkomsten leiden vanwege het verschil tussen reputatie en werkelijkheid. Deze citaten-reputaties vormen echter het enige objectief beschikbare materiaal. Bij het uitvoeren van verdere bewerkingen, zoals het analyseren van de geografische spreiding, moet natuurlijk altijd voor ogen blijven dat de analyse slechts geldig is binnen dit 'model' van de werkelijkheid.

Welke waarde moet men hechten aan de citaten-analyse? In dit verband kan een verwante wetenschap, de politicologie, ons wellicht verder op weg helpen. In de politicologie wordt de reputatiemethode gebruikt om invloedsrelaties te analyseren. Kenmerkend voor de methode is dat de onderzoeker terugtreedt en respondenten in het veld vraagt wie naar hun mening veel invloed heeft. De respondenten worden geacht ter zake deskundig te zijn en een betrouwbaar oordeel te kunnen vellen. De zwakte van de methode is gelegen in haar vooronderstellingen: de percepties van de respondenten kunnen in feite zeer vertekend zijn, de selectie van de respondenten kan vertekend zijn en de diverse antwoorden worden in beginsel als gelijkwaardig verondersteld². Bij de citaten-analyse is het niet veel anders: er wordt afgegaan op het oordeel van tijdschriften, maar of deze tijdschriften nu wel zo'n goede keuze maken met hun artikelen en of juist deze tijdschriften geschikt zijn de economen-hitparade samen te stellen kan men ter discussie stellen. Eveneens kennen wij het probleem dat citaten in de *American Economic Review* en bij voorbeeld *The Economist* gelijkwaardig worden verondersteld. Voor economen heeft M. Friedman echter een sluipteg bedacht om deze netelige problemen weg te redeneren. Een theorie wordt gerechtvaardigd door het succes van haar voorspellingen, het realisme van de veronderstellingen doet er daarbij niet toe, zo stelde Friedman al in 1953³.

Bij toepassing van dit methodologisch uitgangspunt op de economen top-30 gaat het om de plausibiliteit van de uitkomst dat de in binnen- en buitenland meest geciteerde Nederlandse economen vooral in Rotterdam en Amsterdam werkzaam zijn en om de binnen het model afgeleide conclusie dat Rotterdam als meest vooraanstaande economenstad kan worden beschouwd. Is deze uitkomst te zeer bezijden de waarheid om de onderzoeksmethode te verwerpen?

Hans Wolters

1. Fallible doctors, *The Economist*, 17 december 1988, blz. 21-23.

2. M.P.C.M. van Schendelen, *Kernthema's van de politicologie*, Boom, Meppel, 1981, blz. 120.

3. M. Friedman, *Essays in positive economics*, University of Chicago Press, Chicago, 1953, geciteerd in: J.J. Kiant, *Filosofie van de economische wetenschappen*, Nijhoff, Leiden, 1987, blz. 34-35.